

VI. FAALİYETLERİN SONA ERMESİ

Yabancı bankanın Türkiye şubesinin faaliyetleri :

1. Şubenin kapatılması;
 2. Kuruluş izninin iptali;
 3. Bankacılık işlemlerinin yapılması izninin devamlı olarak kaldırılması
- ile sona erer.

YURT DIŞINDA İŞLENEN SUÇLAR (Genel Bilgiler)

Doç. Dr. Feridun YENİSEY ()*

Günümüzde yurt dışında Türkler tarafından işlenen veya Türkiye'de yabancılar tarafından işlenen suçlar, bunların muhakemesi, suçluların iade edilmesi ve bunun gibi çeşitli problemler giderek «yurt dışında işlenen suçlar» başlıklı ve çeşitli sorunlara değinen makaleler yayınlanacaktır. Bu ilk yazı, konuyu tanıtıcı bir giriş niteliğindedir. Korunma ve adalet prensipleri yurt dışında işlenen suçlarda Devletin bı ve devletler üstü bir ihtiyaç niteliğindedir.

Yurt dışında işlenen suçlarda, Devletin cezalandırma yetkisine sahip bulunup bulunmadığı evvelden beri tartışılmalı gelmiş olan bir problemdir. Milletlerarası Ceza Hukuku, bu konuda bazı temel prensipler kabul etmiştir. Faile göre şahsılık ve mağdura göre şahsılık prensipleri ile korunma ve adalet prensipleri yurt dışında işlenen suçlarda Devletin cezalandırma yetkisini tayin eden kurallardır. Bu kuralları her Devlet kendi iç hukukunda kendisi belirler. Bu belirlemeyi yaparken, tamamen serbest değildir. Her Devlet yurt dışında işlenen ve kendisini ilgilendiren suçları cezalandırırken, kendi ihtiyacını önplâna çıkarttığından aynı suçun cezalandırılması bakımından birkaç devletin kendi iç hukuklarına göre yetkili bulunması mümkündür.

1) Yurt dışında işlenen suçların milletlerarası topluluğu tehdit eder bir nitelik aldığı günümüzde artık kabul edilmiş bulunmaktadır.

(*) İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Usulü Hukuku Ana Bilim dalı Öğretim Üyesi.

Bu yüzden «yabancı nitelikli suçların», yani yurt içinde yabancılar tarafından işlenen suçlarla yurt dışında vatandaşlar tarafından veya bir yabancı tarafından ilgili devlete karşı işlenen suçların özel bir şekilde ele alınması ve çağdaş gelişmelerin gerektirdiği bir hukukî yapı çerçevesinde bu tür suçlarla mücadeleye girişilmesi devletlerin menfaati icabı ve devletler üstü bir ihtiyaç niteliğindedir.

2) Meseleye bu açıdan yaklaşıldığında, Dünya Devletleri arasında, yabancılık unsuru taşıyan ve çoğunlukla yurt dışında işlenmiş olan suçlar bakımından bir işbirliğine, ortak çalışmaya gitme ihtiyacı iki şekilde tatmin edilebilmektedir. Önce, coğrafî esasa dayalı bir ortak çalışma düşünülebilir. Coğrafî yönden işbirliği, birçok devletin taraf olduğu veya iki devlet arasındaki işbirliği şeklinde ortaya çıkabilir. Birleşmiş Milletlerin ve onun alt kuruluşlarının çalışmaları Dünya çapında bir işbirliğini sağlamak amacını gütmektedir. Bölgesel işbirliği çerçevesinde ise, meselâ Benelüks Devletleri, Kuzey Devletleri, Sosyalist Devletler, Arap Birliğine mensup devletler, Amerikan Devletleri arasındaki işbirliği ve Avrupa Ekonomik Topluluğu ile Avrupa Konseyi'nin kuruluşu bir örnek olarak zikredilebilir.

3) Coğrafî esasa dayanan işbirliğinin yanısıra ve bundan daha önemli olan bir unsur da, yurt dışında işlenen suçlarla mücadele açısından, birlikte çalışmanın ön-şartı olarak devletlerin birbirlerine güvenmesi konusu karşımıza çıkmaktadır. Bir devlet diğerine adlî yardımda bulunacak, suçluyu iade edecek, onun verdiği bir mahkeme kararını kendi ülkesinde yerine getirip infaz edecek ise, önce ona ve yaptığı işlemlere güvenmelidir. Bugün çağdaş toplumda bu güvenin temeli hukuk devletinin ilkelerinde, başka bir deyişle, insan haklarına saygıda somutlaşmaktadır. Nitekim, Avrupa Konseyi Statüsünün 3. maddesinde, Avrupa Konseyinin her üyesinin hukukun üstünlüğü prensibini ve hükmü altında bulunan her şahsın insan haklarından ve ana hürriyetlerden faydalanma prensibini kabul eder, denilmektedir.

4) Temel öge olan güven unsuru sağlanabildikten sonra, yurt dışında işlenen suçlarla mücadelede bir milletlerarası suç siyaseti ölçüsü saptanmalıdır. Ceza Hukukundaki gelişme, bir yandan bazı fiillerin suç olmaktan çıkartılmasını, bazı fiillerin ceza mahkemesi önüne değil de önce idarî makamlara intikalini sağlamakla birlikte, milletlerarası ceza hukuku alanında yeni yeni suçlar ihdas edilmekte olduğunu saptamak mümkündür. Meselâ çevre kirliliği ile mücadelede bir devletin ceza müeyyidesi koyması yeterli olmamakta, birçok devletin aynı yönde hareket etmesi zorunlu olmakta, bu da milletlerarası alanda devletlerin yeni suç yaratmak, kendi ülkelerinde işlenmemiş olan bazı suçları ko-

ğuşturmak mükellefiyeti altına girmek mecburiyetinde kalmasına neden olmaktadır. 13 Mart 1961 tarihli Uyuşturucu Maddeler Hakkındaki TEK Sözleşmesi, 14 Aralık 1973 tarihli Diplomatların Korunması Hakkındaki Sözleşme ve 27 Ocak 1977 tarihli Terörizm Sözleşmeleri, katılan devletlere suç ihdas etmek mükellefiyeti yüklemiştir. Diğer taraftan, bilgisayarların yaygın bir biçimde kullanılmaya başlanması, «veri korunmasını» ceza tehdidi altına almayı gerektirmiştir.

5) İşbirliğinin diğer bir metodu yabancı ceza kanununun ülkede uygulanması sorunudur. Klâsik ceza hukuku anlayışından hareket edildiğinde, bir devlette ancak kendisinin koyduğu ceza kanunları cezalandırmanın kaynağı olabilir. Başka bir devletin ceza kanununun uygulanması, devletin egemenlik esasına ters düşer. Ancak, hukuktaki gelişme, özellikle suç yurt dışında işlendiği vakit yurt dışı kamu düzeni ağırlıklı bir şekilde ihlâl edildiği hallerde, lehe olmak şartı ile yabancı ceza kanununun gözönünde tutulması uygulaması yerleşmektedir. Yargıtayın verdiği çeşitli kararlarda (CGK, 10.5.1982; 6 CD, 22.2.1983; 5 CD, 1.2.1983 gibi) ve 3002 sayılı «Türk Vatandaşları Hakkında ve Yabancılar Hakkında Türk Mahkemelerinden Verilen Ceza Mahkûmiyetlerinin İnfazına Dair Kanun»da, lehe kanunun ceza hükümlerinin uygulanmasına ilişkin bir görüş belirmiş bulunmaktadır.

6) Yurt dışında işlenen suçlarla mücadele bakımından, yabancı devletlerin ceza kanunlarındaki hukukî menfaatlerin iç hukuk ile korunması yeni bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır.

7) Ayrıca, Milletlerarası Ceza Muhakemesi Hukuku bakımından, yurt içinde görülmekte olan bir ceza muhakemesi çerçevesinde yabancı devletlerin katkısı, suçla mücadelede işbirliğine katılması bir mücadele metodu olarak uygulanmaktadır. Klâsik metodlar olan iade, ve dar mânâda adlî yardım işlemlerine 1950'lerden bu yana yeni bir takım müesseseler eklenmiştir. Koğuşturmanın aktarılması, yerinegetirmenin aktarılması, hükümlülerin transferi ve şartla salıverilen hükümlülerin gözetimlerinin aktarılması gibi, yeni müesseseler çağdaş gelişmelerin doğurduğu ve birbirlerine güvenebilen devletler arasında işleyen mekanizmalardır.

«Yurt Dışında İşlenen Suçlar» başlığı altında, yayınlanacak olan yazılarımla, yukarıda sıraladığım çeşitli problemleri, bu problemlerin doktrinde, mukaveseli hukukta ve iç hukukumuzda mahkeme kararlarında nasıl çözümlendiği konusunda görüşleri aksettirmeye çalışacağım.